

Sluttrapport for dokumentasjons- og opplæringsprosjektet

Samling med håndbokbindere og papirkonservatorer

Dokumentator: Inger Smedsrud

Samling med håndbokbindere og papirkonservatorer

Prosjekt nr.: 20660122

Prosjektbeskrivelse:

Pilotprosjekt på kompetanseheving for forvaltning av kirkeinventar. Pilotprosjektet tar for seg restaurering/konservering av bøker og skrifter og vil kunne danne modell for andre kompetansehevingsprosjekter knyttet til forvaltningen av kirkenes inventar.

Prosjektperiode: 2022

Sluttrapport: 2023

Sted: Oslo

Deltagere:

Fagpersoner:

Lisa Bøthun	Tønsberg
Kristine Louise Bekkevold	Oslo
Georg Pram Ekelund	Oslo
Thomas Støyva	Oslo
Johan Solberg	Lillesand
Tone Goborg	Oppegård
Kathrin Guthmann	Oslo
Kristin Ramsholt	Oslo
Cosima Walter	Oslo

Tradisjonsbærer: Nina Hesselberg-Wang, Oslo

Dokumentator: Inger Smedsrud

Ansvarlig Norsk håndverksinstitutt: Inger Smedsrud

Samarbeidspartnere: Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter (KA) og Riksantikvaren.

SAMLING MED TEMA BOKKONSERVERING FOR HÅNDBOKBINDERE OG PAPIRKONSERVATORER, OSLO, 11.–13. NOVEMBER 2022

Rapporten *Kirkenes særskilte verdier – Kartlegging av omfang, tilstand og kritisk kompetanse* ble utgitt av Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter (KA) i 2022. Rapporten estimerer omfanget av ulike gjenstandsgrupper i kirkene, tilstand og kompetanse som trengs innen håndverksfag og konserveringsfag.

Rapporten peker på at det er for få utøvere innenfor viktige håndverks- og konservatorfag. I mange tilfeller vil det også være behov for kompetanseheving for å løse oppgavene på best mulig måte og legge til rette for at utøverne arbeider ut fra en felles forståelse for oppgavene.

Håndbokbinding/konservering ble valgt som et pilotprosjekt for kompetansehevingskurs og tanken er at erfaringer fra dette også skal kunne brukes for å utvikle kurstilbud mot andre fagområder som er aktuelle for restaurering og vedlikehold av kirkenes inventar. En målsetting for samlingen var å få de to faggruppene håndverkere og konservatorer til å samarbeide for å imøtekomme kirkenes behov for kompetanse, samt legge et grunnlag for å lage en oversikt over mulige utøvere som oppdragsgivere kan kontakte. For å sikre verdifullt kirkeinventar er det viktig med et godt samarbeid mellom myndigheter, oppdragsgiver og håndverkere/konservatorer. Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter, Riksantikvaren og Norsk håndverksinstitutt samarbeidet om arrangementet.

Foran f.v.: faglig ansvarlig Nina Hesselberg-Wang, håndbokbinder Tone Goborg, papirkonservator Kathrin Guthmann, håndbokbinder Kristine Bekkevold, papirkonservator Cosima Walter, bak f.v.: håndbokbinder Lisa Bøthun, Hanne Moltubakk Kempton (KA), papirkonservator Kristin Ramsholt, håndbokbinder Georg Støyva og håndbokbinder Johan Solberg. Håndbokbinder Georg Ekelund deltok på samlingen, men er ikke med på bildet.

Fagansvarlig Nina Hesselberg-Wang er både bokbinder og bokkonservator og har vært med på å bygge opp bokkonservering som fagfelt i Norge. I forkant av samlingen utarbeidet hun et kompendium som alle fikk og som var utgangspunkt for emnene som ble gjennomgått.

Fredag ettermiddag var temaet bøker fra forskjellige historiske perioder med typiske skader. Vi fikk låne lokaler på Katedralskolens historiske bibliotek og fikk mye nyttig informasjon av samlingsforvalter Ernst Bjerke. Deltakerne fikk først en gjennomgang av ulike tiltak og løsninger og

deretter i oppgave å komme med forslag til hvordan de ville behandle et utvalg av typiske skader på gamle bøker. Konserveringsetikk og antikvariske prinsipper var temaer som også ble gjennomgått.

Nina Hesselberg-Wang startet med en gjennomgang av typiske skader på gamle bøker og eksempler på tiltak og mulige løsninger.

En praktisk oppgave gikk ut på rengjøring av gamle bøker. Her ble det brukt ulike «svamper» og «viskelær».

Bokrens.mp4

Eksempler på gamle bøker i samlingen med ulike skader.

Bøker med marmorerte snitt og noen skader etter slitasje.

I Katedralskolens bibliotek. Ernst Bjerke informerte om det historiske biblioteket og viste særlig verdifulle eksemplarer i samlingen.

Eksempler på skader på bøker etter feil uttak fra bokhylle (fingre brukt foran på toppsnitt).

Bokbind med alungarvet svineskinn.

Lørdag og søndag lånte vi lokaler i Rådhusgata av KA. På lørdag var det en gjennomgang av bokhistorie og materialkunnskap, bl.a. historisk framstilling og bruk av skinn og lim, ulike garvemetoder og pergament. Dokumentasjonskrav i form av skriftlig og fotografisk dokumentasjon av tilstand før og etter behandling er viktig og opplysninger om materialer som er fjernet eller brukt skal også beskrives. Hesselberg-Wang presenterte skjemaer for å systematisere dokumentasjonsarbeid.

I løpet av siste samlingsdag ble temaer som oppbevaring, håndtering og utstilling av bøker og arkivalia. I tilknytning til dette fikk vi med oss et besøk til Nordisk Bibelmuseum som har en samling med over 5.500 bibler. Museet åpnet i 2018. Her fikk vi en interessant omvisning av daglig leder Rune

Arnhoff. I samlingen er det bl.a. en side fra en Gutenberg-bibel, håndskrevne bibelsider fra 1200-tallet, verdens minste trykte bibel og Gustav Vasas bibel fra 1541.

Museumssjef Rune Arnhoff viser fram en av samlingens bibler til Georg Ekelund og resten av deltakerne.

Lys, temperatur og fuktighet kan bryte ned papir, skinn, tekstiler m.m. Fuktighet gir grobunn for mugg av ulike typer og når man arbeider på steder med mugg bør man bruke verneutstyr som engangsdress, friskluftmaske, vernebriller og gummihansker. Eksponering for mugg medfører helsefare. Vannskadede bøker må så raskt som mulig tørkes eller fryses. Skadedyr som sølvkre, skjeggkre, stripet borebille og pelsbille kan finnes i boksamlinger og det er viktig å sette inn tiltak for å begrense omfanget av disse.

Deltakerne hadde noe ulik bakgrunn og det kunne ha vært mer tid til å finne fram til samarbeidsformer hvor håndverkere og konservatorer kan bidra med sine faglige styrker. En oppfølgingssamling med en mer praktisk tilnærming med vekt på å løse typiske eksempler på oppdrag kan gi en bedre avklaring med hensyn til samarbeid og arbeidsdeling. I tillegg er det på sikt interessant å få laget et innføringskurs innen restaurering av kirkeinventar og/eller andre samlinger som omfatter restaureringsprinsipper, etikk, offentlige anbud, tilstandsvurderinger og dokumentasjonskrav.